

# Correctievoorschrift VWO

# 2009

tijdvak 1

**economie 1**

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

## 1 Regels voor de beoordeling

---

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

## 2 Algemene regels

---

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.  
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.  
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

### **3 Vakspecifieke regels**

---

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

## 4 Beoordelingsmodel

---

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

### *Opmerking*

*Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.*

## Opgave 1

---

### 1 maximumscore 2

vakbonden, werkgeversbonden, individuele werkgevers

### *Opmerkingen*

- *Voor elke ontbrekende partij 1 punt in mindering brengen.*
- *Voor elke ten onrechte genoemde partij 1 punt in mindering brengen.*

### 2 maximumscore 2

ja

Uit de verklaring moet blijken dat de totale cao-loonstijging groter is dan de prijscompensatie.

### 3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een loonstijging die de stijging van de arbeidsproductiviteit overtreft, leidt tot hogere loonkosten en hogere afzetprijzen waardoor de internationale concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven verslechtert en de export wordt aangetast.

### *Opmerking*

*Een antwoord via de loon-prijsspiraal ook goed rekenen.*

### 4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat meer moeders / vaders zich aan kunnen bieden op de arbeidsmarkt zodat deze ruimer wordt, hetgeen kan leiden tot lagere looneisen.

## Opgave 2

---

**5 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is valutarisico.

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat vóór de euro internationale beleggers het risico liepen dat de koers van de buitenlandse valuta daalde, waardoor het rendement van buitenlandse beleggingen lager zou uitvallen.

**6 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een grote thuismarkt grootschalige productie mogelijk maakt, hetgeen lagere kosten per eenheid product en dus lagere verkoopprijzen mogelijk maakt (en dat bedrijven in Amerika en Japan op dit punt een voordeel hadden vergeleken met bedrijven in het eurogebied).

**7 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de ECB bij inflatie (overbesteding) in de EMU als geheel de rente kan verhogen en dat deze hogere rente in een land waar sprake is van onderbesteding kan leiden tot een daling van de bestedingen, waardoor de onderbesteding in dat land wordt versterkt.

**8 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat anticyclisch begrotingsbeleid bij hoogconjunctuur inhoudt dat de overheidsbestedingen worden beperkt / de belastingen worden verhoogd, waardoor het overheidstekort kleiner wordt.

## Opgave 3

---

**9 maximumscore 1**

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

Antwoorden waaruit blijkt dat het gaat om accijns op autobrandstof, btw op autobrandstof, milieuheffing op autobrandstof.

*Opmerking*

*Een 'kilometerheffing' of soortgelijke benamingen, fout rekenen.*

**10 maximumscore 2**

degressief

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

procentuele autolasten bij laagste inkomens:  $\frac{1.140}{12.000} \times 100\% = 9,5\%$

procentuele autolasten bij hoogste inkomens:  $\frac{1.940}{50.000} \times 100\% = 3,9\%$

*Opmerking*

*Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.*

**11 maximumscore 2**

ja

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

lastenverhoging bij de hoogste inkomens:  $\frac{2.060 - 1.940}{50.000 \times 0,60} \times 100\% = 0,4\%$

Bij de overige inkomensgroepen nemen de lasten af of blijven deze gelijk.

*Opmerking*

*Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.*

**12 maximumscore 2**

curve B

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat in het varimetersysteem de hoogste inkomensgroepen meer en de laagste inkomensgroepen minder betalen zodat dit systeem minder degressief is en dus minder denivellerend werkt dan het huidige systeem.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

## Opgave 4

---

**13 maximumscore 1**

Uit het antwoord moet blijken dat de vraag naar huurwoningen zal stijgen / dalen als het (bestedbaar) inkomen daalt / stijgt.

**14 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het aanschaffen van een koopwoning minder aantrekkelijk wordt, zodat de vraag naar (het substituu) huurwoningen (bij gelijkblijvende huur) zal toenemen.

**15 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- overheidsaanbod:  $340.000 - 260.000 = 80.000$  1
- in procenten:  $\frac{80.000}{340.000} \times 100\% = 23,5\%$  1

*Opmerking*

*Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.*

**16 maximumscore 2**

€ 200

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat bij een huur van € 400 de vraag 340.000 bedraagt en dat de verhuurders € 600 willen ontvangen om het aanbod op 340.000 te brengen.

**17 maximumscore 2**

nee

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat ook bij verhuur door de overheid mensen die niet willen / kunnen betalen, van het huren van een woning kunnen worden uitgesloten.

## Opgave 5

---

**18 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- belastingsubsidie:  $-0,60 \times \text{€ } 16.500 + \text{€ } 11.550 = \text{€ } 1.650$  1
- netto jaarinkomen met belastingsubsidie:  
 $0,82 \times \text{€ } 16.500 + \text{€ } 1.650 = \text{€ } 15.180$   
stijging:  $\text{€ } 15.180 - \text{€ } 12.450 = \text{€ } 2.730$  1

**19 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat in het voorstel van de politieke partij ook hooggeschoolden die door een deeltijd baan een laag arbeidsinkomen hebben, zullen profiteren van de belastingsubsidie terwijl die juist bedoeld is voor laaggeschoolden.

**20 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Bij een stijging van het bruto jaarloon met (bijvoorbeeld) € 100 neemt de belastingsubsidie af met  $0,60 \times \text{€ } 100 = \text{€ } 60$ .

De verschuldigde belasting stijgt dus met  $0,18 \times \text{€ } 100 + \text{€ } 60 = \text{€ } 78$ .

marginale belastingdruk:  $\frac{78}{100} \times 100\% = 78\%$

**21 maximumscore 1**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de overheid minder aan uitkeringen uitgeeft als door de belastingsubsidie meer uitkeringsgerechtigden aan het werk gaan.

**22 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat door de belastingsubsidie het netto-inkomen van alle mensen met een laag arbeidsinkomen stijgt, waardoor de consumptie stijgt en de overheid meer indirecte belastingen ontvangt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

## Opgave 6

---

**23 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een stijging van het nationale product gepaard gaat met een toename van consumptie en investeringen die (voor een deel) gefinancierd wordt met leningen die de geldhoeveelheid vergroten.

**24 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat banken bij een lagere rentemarge minder winst maken met hun kredietverlening, zodat zij proberen inkomen te verdienen door andere (financiële) activiteiten in hun assortiment op te nemen.

**25 maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- index prijspeil na drie jaar:  $100 \times 1,30^3 = 219,7$  1
- geldontwaarding na drie jaar:  $100\% - \frac{100}{219,7} \times 100\% = 54,5\%$  1

*Opmerkingen*

- *Voor de berekening  $3 \times 30\% = 90\%$  0 punten toekennen.*
- *Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.*

**26 maximumscore 2**

- A inflatie
- B geldontwaarding
- C directe ruil
- D arbeidsverdeling

Indien A én B juist 1

Indien C én D juist 1

## Opgave 7

### 27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

omzet: 5 miljoen × € 1,60		€ 8.000.000
grondstofkosten	€ 2.300.000	
energiekosten	€ 520.000	
diensten van derden	<u>€ 380.000</u>	
		<u>€ 3.200.000</u>
bijdrage aan het nationale product		€ 4.800.000

### 28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

omzet		€ 8.000.000
loon: 110 × € 35.000	€ 3.850.000	
rente en pacht	€ 850.000	
overige kosten	<u>€ 3.200.000</u>	
totale kosten		<u>€ 7.900.000</u>
winst		€ 100.000
$\frac{100.000}{8.000.000} \times 100\% = 1,25\%$ (hetgeen minder is dan 2,5%)		

### 29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een lage bezettingsgraad leidt tot hoge constante kosten per product die (bij een gegeven winstmarge) worden doorberekend in de verkoopprijs.

### 30 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij diepte-investeringen arbeid wordt vervangen door kapitaal, waardoor de kosten per product kunnen dalen en de verkoopprijs verlaagd kan worden, met een grotere afzet en een hogere bezettingsgraad tot gevolg.

## 5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 3 juni naar Cito.